

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชาธิปไตยเป็นของคนไทยทุกคน เพราะประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ประเทศไทยยอมรับ โดยมีหลักการที่คำนึงถึงบุคคลเป็นสำคัญกล่าวคือ ประการแรก ระบอบประชาธิปไตยจะยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคส่วนบุคคลและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต ประการที่สองคือ สิทธิแห่งการได้ปฏิบัติโดยเท่าเทียมกันหรือมีความเสมอภาคแห่งสิทธินั้น (กรมสามัญศึกษา, 2536, หน้าบทนำ) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนไทยต้องมีความเข้าใจและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย 3 ลักษณะคือ ด้านการระดมให้มีความเคารพซึ่งกันและกัน เคารพต่อกฎระเบียบของสังคมไทย ได้แก่ การเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เคารพพ่อแม่ ครู ญาติผู้ใหญ่ เคารพในความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีมารยาทในการพูด ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เป็นต้น ด้านสามัคคีธรรมคือ มีการแบ่งปันกัน ร่วมงานกัน และประสานงานกัน ได้แก่ การร่วมมือกันทำงานคือ ต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำและทำอย่างเต็มใจ ตั้งใจ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ด้านปัญญาธรรมคือ มีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา ได้แก่ ให้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหา ช่วยกันคิดและตัดสินใจโดยยึดความถูกต้องเป็นหลักและอภิปรายให้เหตุผลด้วยปัญญาเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นวิธีการดำเนินชีวิตที่เชื่อมั่นและศรัทธาในตัวเอง ความสามารถของมนุษย์ มีใจกว้างที่จะพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิจรรณญาณ อาศัยการพูดคุยและเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันก่อนการตัดสินใจ รู้จักประนีประนอมไม่ตัดสินใจด้วยการใช้กำลังรุนแรง มีขันติอดทน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตัว เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนยอมรับความเสมอภาคระหว่างบุคคลเป็นต้น

เนื่องจากวิถีชีวิตประชาธิปไตยมีความสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนไทยทุกคนจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจและควรปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามแบบอย่างของวิถีชีวิตประชาธิปไตย ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้และกำหนดให้เรื่องนี้อยู่ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อนักเรียนที่เป็นเยาวชนจะได้มีโอกาสเรียนรู้ เข้าใจและปฏิบัติได้

อย่างถูกต้องตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย ตามเหตุผลที่ว่าเยาวชนไทยเป็นกลุ่มบุคคลในสังคมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในวิถีชีวิตประชาธิปไตย ทั้งด้านการวชิรธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ทั้งนี้เพราะเยาวชนไทยเหล่านี้ก็คือ ผู้ที่จะเป็นกำลังสำคัญและพลเมืองของประเทศในอนาคตและจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นและประเทศชาติ

การพัฒนาประชาธิปไตยที่ได้ผล ควรเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็กโดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในระดับประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดให้โรงเรียนในสังกัดดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างเต็มที่ ทั้งการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนและการจัดกิจกรรมเสริม

การพัฒนาประชาธิปไตยในระดับประถมศึกษาได้มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมอยู่ 2 ด้านคือ ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตยและด้านระบบประชาธิปไตย การพัฒนา จำเป็นต้องพัฒนาพฤติกรรมด้านวิถีชีวิตให้เกิดขึ้นกับนักเรียนจนเด่นชัดเสียก่อนแล้วจึงเข้าสู่ระบบประชาธิปไตย (กองวิชาการ, 2536, หน้า 37) แต่จากการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน จะพบว่าส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการส่งเสริมพฤติกรรมด้านระบบประชาธิปไตยเท่านั้น เมื่อนักเรียนเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยจึงทำให้การดำเนินการด้านระบบประชาธิปไตยไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็นดังที่ พันทวี ไสยมรรคา (อ้างใน อำนวย สุนันตะ, 2539, หน้า 1) กล่าวว่า “คนไทยส่วนใหญ่ ยังไม่เข้าใจในระบบประชาธิปไตยที่แท้จริง จึงมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ เช่น การขาดคุณธรรม ทำงานด้วยกัน มักมีความขัดแย้ง ทะเลาะกัน ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ไม่เชื่อกันและกัน หามติจากที่ประชุม ได้ยาก ขาดการประสานงานที่ดี” สอดคล้องกับที่ สำรวย ปิ่นคอนทอง (2536, หน้า 65-66) ได้ทำการศึกษากระบวนการบริหาร โครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำพูน พบว่าพฤติกรรมของนักเรียนที่โครงการกิจกรรมเพื่อประชาธิปไตยต้องการเน้นนั้นยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร พฤติกรรมที่ควรได้รับการแก้ไขคือพฤติกรรม การพูดจาระหว่างนักเรียนด้วยกัน การอภิปราย ซักถาม การวางแผนปฏิบัติงาน การประเมินผลงานของตนเอง และกลุ่มตลอดจนความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความเสียสละ อดทน อดกลั้น ต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งปัญหาที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประชาธิปไตยทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นการพัฒนาประชาธิปไตยที่ดีที่สุดก็คือ การพัฒนาพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตยของบุคคลในชาติ ทั้งในส่วนบุคคลและหมู่คณะ

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ในยุคประชาธิปไตยที่กำลังเบ่งบานทำให้สังคมไทยเปลี่ยนไปมีลักษณะความเป็นสากลมากขึ้น แต่ผลกระทบ

ที่ตามมานั้นคือการที่รู้เรื่องประชาธิปไตยของประชาชนมีไม่มาก รู้เพียงแค่ว่าตามคำบอกเล่าของครอบครัวหรือฟังจากวิทยุ โทรทัศน์ เท่านั้นจึงมีผลกระทบที่ตามมามีมากมาย เพราะความไม่เข้าใจในคำว่า “ประชาธิปไตย” ที่แท้จริง ดังที่ ดิวอี้ (Dewey. 1967, หน้า 81 – 99) กล่าวว่าประชาธิปไตยได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ แบบการปกครองและแบบวิถีการดำเนินชีวิต โดยให้ความเห็นว่าแบบที่สองนี้มีความสำคัญกว่าแบบแรก เพราะว่าแบบวิถีทางการดำเนินชีวิตนั้นจะส่งผลให้การปกครองสมบูรณ์ขึ้นและประสบผลสำเร็จได้ยิ่งขึ้น และยังได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยในรูปแบบวิถีชีวิตประชาธิปไตย ว่าหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ (Human Relationship) 3 ประการด้วยกัน คือ

ประการแรก คือ การเคารพซึ่งกันและกัน (Respect for Individual) ได้แก่ การเคารพสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน การเคารพในความคิดและการกระทำของผู้อื่น การแสดงความคิดเห็นและการกระทำออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น

ประการที่สอง คือ การแบ่งปันการร่วมมือและประสานงาน (Sharing Participating and co-operating) ได้แก่ การอาสารับทำงานตามความสามารถ การมีส่วนร่วมในการทำงานตามอัธยาศัย การทำตามมติของส่วนร่วมที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้

ประการที่สาม คือ มีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา (Faith in the Method of Intelligence) ได้แก่ การทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ ด้วยความรอบคอบและใช้วิถีทางวิทยาศาสตร์ (The Scientific Method)

ประชาชนคนไทยต้องมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ดิวอี้ วิถีแห่งประชาธิปไตยของไทยนั้นมี 3 ประการเหมือนกันคือ ด้านการระชาธรรม ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม

วิถีประชาธิปไตย

ด้านการระชาธรรม ให้มีความเคารพซึ่งกันและกัน เคารพต่อกฎระเบียบของสังคม ได้แก่ การเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เคารพต่อพ่อแม่ ครู และผู้ใหญ่ ในสังคม เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เป็นต้น

ด้านสามัคคีธรรม คือ มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน มีทำงานและประสานงานร่วมกัน คือ ต้องร่วมกันทำงานอย่างเต็มที่เต็มความสามารถและทำอย่างเต็มใจ ตั้งใจมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน

ด้านปัญญาธรรม คือ มีความเชื่อมั่นในวิถีแห่งปัญญา ได้แก่ การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ การช่วยกันคิดและร่วมกันตัดสินใจโดยยึดหลักแห่งความถูกต้องเป็นหลัก และอภิปรายให้เหตุผลด้วยปัญญา เพื่อเป็นการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข วิธีการดำเนินชีวิตที่เชื่อมั่นและศรัทธาในความเป็นมนุษย์ ความสามารถของมนุษย์ที่แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยวิจารณญาณที่ดี การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกันเพื่อประกอบการตัดสินใจ รู้จักการประนีประนอมไม่ตัดสินใจด้วยกำลังที่รุนแรง มีขันติ อุดมคติ อดทน อดกลั้น รับฟังความเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเอง เคารพสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล ยอมรับความเสมอภาคของบุคคลและสังคม เป็นต้น ดังนั้นผู้ศึกษาได้นำรูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Instructional Models of Cooperative Learning) มาใช้ในการพัฒนาวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนในรูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือพัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือของจอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1974 : 213 – 240) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนควรร่วมมือกันในการเรียนรู้มากกว่าการแข่งขันกันเพราะการแข่งขันก่อให้เกิดสภาพการณ์ของการแพ้-ชนะ ต่างจากการร่วมมือกัน ซึ่งก่อให้เกิดสภาพการณ์ของการชนะ-ชนะ อันเป็นสภาพการณ์ที่ดีกว่าทั้งทางด้านจิตใจและสติปัญญาหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ประการ ประกอบด้วย

- (1) การเรียนรู้ต้องอาศัยหลักการพึ่งพากัน (positive interdependence) โดยถือว่าทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกันและจะต้องพึ่งพากันเพื่อความสำเร็จร่วมกัน
- (2) การเรียนรู้ที่ดีต้องอาศัยการหันหน้าเข้าหากัน มีปฏิสัมพันธ์กัน (face to face interaction) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลและการเรียนรู้ต่าง ๆ
- (3) การเรียนรู้ร่วมกันต้องอาศัยทักษะทางสังคม (social skills) โดยเฉพาะทักษะในการทำงานร่วมกัน
- (4) การเรียนรู้ร่วมกันควรมีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (group processing) ที่ใช้ในการทำงาน
- (5) การเรียนรู้ร่วมกันจะต้องมีผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มที่สามารถตรวจสอบและวัดประเมินได้ (individual accountability) หากผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้แบบร่วมมือกันนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้กว้างขึ้นและลึกซึ้งขึ้นแล้ว ยังสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนทางด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้นด้วย รวมทั้งมีโอกาสได้ฝึกฝนพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอีกมาก

รูปแบบนี้มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ด้วยตนเอง ด้วยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ รวมทั้งได้พัฒนาทักษะทางสังคมต่าง ๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ รวมทั้งทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิด การแก้ปัญหาและอื่น ๆ

กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือมีหลายรูปแบบซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีวิธีการดำเนินการหลัก ๆ ซึ่งได้แก่ การจัดกลุ่ม การศึกษาเนื้อหาสาระ การทดสอบ การคิดคะแนนและระบบการให้รางวัล แตกต่างกันไป เพื่อสนองวัตถุประสงค์เฉพาะแต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดต่างก็ใช้หลักการเดียวกันคือ หลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ประการและมีวัตถุประสงค์มุ่งตรงไปในทิศทางเดียวกันคือ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่ศึกษาอย่างมากที่สุด โดยอาศัย การร่วมมือกันช่วยเหลือกันและแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน ความแตกต่างของรูปแบบแต่ละรูปจะอยู่ที่เทคนิคในการศึกษาเนื้อหาสาระและวิธีการเสริมแรงและการให้รางวัลเป็นประการสำคัญ (อ้างใน ทิศนา แคมมณี, 2548) เนื่องจากวิถีประชาธิปไตยมีความสำคัญต่อคนในสังคมไทยอย่างมาก จึงมีความจำเป็นที่ประชาชนชาวไทยทุกคนต้องมีความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามวิถีประชาธิปไตย ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงให้ความสำคัญในเรื่องนี้ และกำหนดให้อยู่ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต้องปรับวิธีการสอนหรือวิธีคิดใหม่ ๆ ให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะกับโรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นหน่วยงานแรกที่ต้องสร้างความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อกระบวนการประชาธิปไตยที่ถูกต้องให้กับผู้เรียนปัจจุบันการเรียนการสอนวิชาสังคมมีจุดเน้นให้จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้สอนจัดกิจกรรมการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจและสภาพแวดล้อมของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงได้ (สำนักงานนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2543, หน้า 45) การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่นี้มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบต่อกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ทำให้ผู้เรียนได้รู้คุณค่า เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนแสดงพฤติกรรมและบทบาทการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542, หน้า 18) จากการศึกษาการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ประเทศไทยต้องการคุณภาพของประชาธิปไตยของประชาชนในระดับค่อนข้างสูง คุณภาพของประชาชนจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น คุณภาพของประชาชนสร้างขึ้นได้ด้วยการศึกษา การให้การเรียนรู้และการสร้างเจตคติที่ดีต่อ

ระบอบประชาธิปไตย โรงเรียนถือเป็นสถาบันหลักในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับนักเรียนที่จะเติบโตเป็นประชาชนของประเทศไทย กระบวนการประชาธิปไตยเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนและการปฏิบัติการเริ่มต้นของการเรียนรู้และการปฏิบัตินี้ ต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในวัยเด็ก ซึ่งสามารถซึมซาบสิ่งที่ได้รับการสั่งสอนอบรมได้โดยง่าย ดังนั้นนักเรียนในโรงเรียนชั้นประถมศึกษาและโรงเรียนประถมศึกษาทุกแห่งจึงเป็นหน่วยงานและสถาบันที่เหมาะสมที่สุดในการปลูกฝังวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยนอกเหนือจากสถาบันทางสังคมและครอบครัวแล้ว ถ้าโรงเรียนประถมศึกษาได้จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างประชาธิปไตยอย่างจริงจังแล้วนั้นก็คาดได้ว่าเมื่อนักเรียนจบจากชั้นประถมศึกษาไปแล้ว จะสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี สามารถช่วยเสริมสร้างสังคมให้เป็นสังคมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในการสร้างให้นักเรียนมีวิถีประชาธิปไตยนั้น โรงเรียนจะต้องสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในโรงเรียนโดยสอดแทรกในกิจกรรมทุกอย่างที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ทั้งกิจกรรมตามหลักสูตรประถมศึกษาแห่งชาติ 2521 และกิจกรรมเสริมหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2528, หน้า 49-51) สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนนับว่ามีบทบาทสำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดิวอี้ (Dewey อ้างในประนอม เดชชัย, 2536, หน้า 172 – 179) พบว่าโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการให้ความรู้และสร้างทัศนคติทางการเมืองสูงกว่าทางครอบครัวและสถาบันอื่น ๆ ดังความเห็นของบรรเทา กิตติศักดิ์ (ม.ป.ป., หน้า 186) กล่าวว่า “การศึกษาจะช่วยวางรากฐานประชาธิปไตย โรงเรียนจึงเป็นสถาบันที่ให้การศึกษอบรมให้พลเมืองเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมประชาธิปไตย” สมศักดิ์ คงเที่ยง (2529, หน้า 7) กระบวนการทางสังคมการเมืองมีความสำคัญต่อการคงอยู่ของระบบการเมืองของประเทศไทย และเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยมิติของเวลา เพราะเป็นการส่งผ่านจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ดังนั้นกระบวนการสังคม จึงเริ่มต้นตั้งแต่ในวัยเด็ก วัยเด็กเป็นต้นกำเนิดของความเชื่อทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมทางการเมืองต่าง ๆ เป็นการเริ่มต้น การสร้างสมลักษณะเฉพาะบุคคลในทางการเมือง (Politicalself) ของแต่ละคนขึ้นและจะมีผลสำคัญในวัยผู้ใหญ่ ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นครูสอน ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนระดับประถมศึกษา ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนบ้านขอบด้งของนักเรียนและเยาวชนเผ่าปะหล่อง ว่ามีวิถีประชาธิปไตยในชนเผ่าที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประชาธิปไตยของสังคมไทย ทั้งนี้เพราะได้จัดให้มีการเรียนการสอนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยเลือกศึกษาจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะนักเรียนที่เรียนอยู่ใน ระดับนี้เป็นเด็กที่อยู่ในโรงเรียนและถือเป็นขั้นสุดท้ายของการศึกษาช่วงชั้นที่ 2 ก่อนที่จะออกไปสู่สังคมประชาธิปไตยภายนอก และจะศึกษาจากเด็กนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านขอบด้ง สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กชนชาติเผ่าปะหล่องที่อาศัยอยู่ชายขอบเขตคดอย่างขางที่เป็นชาวเขาอพยพมาจากพม่าเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ปะหล่องเป็นชนเผ่าที่อพยพมาจากพม่า เข้าสู่ไทยเมื่อประมาณปี 2511 เรียกตัวเองว่า " ดาระอัง" (Da - ang , Ra - ang , Ta - ang) คำว่า "ปะหล่อง" เป็นภาษาไทยใหญ่ซึ่งใช้เรียกชนกลุ่มนี้ นอกจากนั้นยังมีคำเรียกที่แตกต่างกันออกไปอีก เช่น ชาวพม่าเรียก ปะหล่องว่า " ปะลวง"(Palaung) และไทยใหญ่บางกลุ่มก็ใช้คำว่า "คุณลอย" (Kunloi) ซึ่งมีความหมายว่า คนคดอ หรือคนภูเขา แทนคำว่าปะหล่อง

เอกสารทางประวัติศาสตร์หลายฉบับกล่าวถึงชาวปะหล่องว่าเป็นพลเมืองกลุ่มหนึ่ง ภายใต้การปกครองของนครรัฐแสนหวีหนึ่งใน 9 นครรัฐของอาณาจักรไตมาวซึ่งเป็นอาณาจักรยิ่งใหญ่ของชนชาติไตครั้งพุทธศักราช 1200 โดยมีศูนย์กลางของอาณาจักรในขณะนั้น อยู่บริเวณเมืองแสนหวีในรัฐฉานประเทศพม่า (รายงานฉบับนี้ กล่าวว่าปะหล่องมีฐานเดิม อยู่ในโกสัมพีซึ่งก็เป็นข้อมูลที่ตรงกันเพราะ คำว่า โกสัมพีเป็นการเรียก นครรัฐแสนหวี และ กับความหมาย ครอบคลุมรัฐฉานทั้งหมดจำนวนประชากรปะหล่อง โดยการสำรวจขององค์การพิทักษ์สิทธิมนุษยชน ประมาณว่ามี 1 ล้านคน ถิ่นที่อยู่กันหนาแน่น คือบริเวณเทือกเขาในรัฐฉาน แถบเมืองตองเปง น้ำชัน สีป้อ เมืองมิต และทางตอนใต้ในรัฐฉานคือ เมืองเชียงคอง นอกจากนั้นยังพบว่า ปะหล่องกระจัดกระจายกันอยู่ทางตอนใต้ของรัฐกะฉิ่น และภาคตะวันตกเฉียงใต้ของยูนานในประเทศจีน (อ้างใน อูร วังส์ทับทิม ชนเผ่าในประเทศไทย) กล่าวว่าในนครรัฐพื้นบ้านปะหล่อง ว่าเมืองเหนือสุดที่ชาวปะหล่องอาศัยอยู่คือ เมืองน้ำคำ ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับเมืองเสี้ยวสีของสาธารณรัฐประชาชนจีน หรือที่ชาวปะหล่องเรียกว่า เมืองมาว ถัดลงมาคือ เมืองน้ำชัน น้ำคู โมโล เมืองมิต เมืองกอก เมืองโหลง น้ำใส มานาม มานพัด จาวโม ปูโหลง เจียงตอง และตากวาง ซึ่งอยู่ห่างจากชายแดนไทยที่คดอย่างขาง เขต อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 15 กิโลเมตร

การอพยพเข้ามาสู่ไทย

ราวปี 2511 ที่ชาวปะหล่องได้เริ่มอพยพเข้าในบางกลุ่มมาจนถึงปี 2527 ได้ปรากฏชาวปะหล่องจำนวน 2,000 คน อพยพมารวมกันที่ชายแดนไทย-พม่า บริเวณคดอย่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พื้นฟูบ้านนอแลซึ่งเป็นหมู่บ้านใกล้เคียงกับพื้นที่รับผิดชอบของโครงการหลวงคดอย่างขาง สถานการณ์ครั้งนั้นนำความลำบากใจมาสู่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างยิ่งเนื่องจากกลุ่มอพยพครั้งนี้เป็นชาวปะหล่องจากคดหลาย อยู่ระหว่าง

เมืองเชียงตุงกับเมืองปั่น เขตเชียงตุง ฉะนั้นบุคคลเหล่านี้จึงถือเป็นบุคคลอพยพเข้าเมือง โดยผิดกฎหมายสาเหตุของการอพยพสืบต่อเนื่องมาจากสถานการณ์ในประเทศพม่า เมื่อประเทศอังกฤษคืนอิสรภาพมีผลทำให้เกิดความระส่ำระสายไปทั่วเกิดการขัดแย้งและสู้รบกันตลอดเวลาระหว่างกองกำลังชนกลุ่มน้อยที่รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรแนวร่วมประชาธิปไตยแห่งชาติกับทหารรัฐบาลพม่าที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่ต่างๆ สงครามส่งผลต่อชาวปะหล่อง ทั้งทางตรงและทางอ้อมชาวปะหล่องมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรชื่อองค์กรปลดปล่อยรัฐปะหล่อง (Palaung state liberation Organization : PSLO) มีกองกำลังติดอาวุธประมาณ 500 คน องค์กรดังกล่าวเป็นพันธมิตรอยู่ในแนวร่วมประชาธิปไตยแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรหลักที่รวมเอาองค์กรต่อสู้เพื่อสิทธิในการปกครองตนเองของชนกลุ่มน้อยทั้งหมดไว้ในแต่ละครั้ง ที่เกิดการสู้รบ หรือปะทะกันระหว่างองค์กรปลดปล่อยรัฐปะหล่องกับทหารรัฐบาลชาวบ้าน ประสบความเดือดร้อนมากต้องสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินนอกจากนั้นพื้นที่ ๆ ชาวปะหล่องอาศัยอยู่ยังเป็นพื้นที่เคลื่อนไหวปฏิบัติการมวลชนพรรคคอมมิวนิสต์พม่าทหารฝ่ายรัฐบาล จะเข้ามาปฏิบัติการ โจมตีเพื่อสกัดกั้นความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาการปฏิบัติการเหล่านี้ มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวปะหล่องคอยลายเป็นอย่างมาก

นายคำ เขียง(จองตาล) ผู้นำการอพยพเล่าว่าเมื่อทหารของขบวนการกู้ชาติไทยใหญ่ มาตั้งกองทัพใกล้หมู่บ้านและทหารคอมมิวนิสต์ ก็มาบังคับให้ส่งเสบียงอาหารเป็นเหตุให้ฝ่ายรัฐบาลพม่าส่งกำลังเข้าปราบปรามชาวบ้านถูกฆ่าตายเป็นจำนวนมาก โดยถูกกล่าวหาว่าให้การสนับสนุนทหารกู้ชาติและคอมมิวนิสต์ นอกจากนั้นยังเอาสัตว์เลี้ยงไปฆ่ากิน ยึดของมีค่า เผาขี้ข้าว ข่มขืนผู้หญิง และบังคับผู้ชายให้ไปเป็นลูกหาบขนอาวุธ เเสบียงอาหาร บางคนถูกสอบสวน ทูตอย่างทารุณ เพื่อบังคับบอกฐานที่ตั้งของทหารกู้ชาติไทยใหญ่และทหารคอมมิวนิสต์ เมื่อชาวบ้านต้องเผชิญกับความลำบาก นานับการจึงพากันอพยพหลบหนี จนในที่สุดมาอยู่รวมกันที่ชายแดนไทย - พม่าบริเวณคอยอ่างขาง

ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมเยือนราษฎรชาวเขาเผ่ามูเซอ ที่บ้านขอบดิ่งในพื้นที่โครงการหลวงคอยอ่างขางปะหล่องคนหนึ่งจึงได้นำความกราบบังคมทูลขออนุญาตอาศัยอยู่ในประเทศไทยซึ่งเป็นผลให้โปรดเกล้าฯจัดที่อยู่ในฐานะผู้อพยพ ที่บ้านนอแลจนถึงปัจจุบัน ช่วงที่หมู่บ้านและปะหล่องประสบปัญหาความเดือดร้อน อันเนื่องมาจากพื้นที่นั้นอยู่ใกล้เขตอิทธิพลขุนสำ ทำให้ได้รับผลกระทบจากการสู้รบระหว่างกองทัพไทยใหญ่ของขุนสำกับกองกำลังว้าแดงอันเนื่องมาจากผลประโยชน์จากการค้าฝิ่นอยู่เนื่อง ๆ ประกอบกับการขาดแคลนพื้นที่ทำมาหากินและภาวะอากาศที่หนาวเย็นทำให้ชาวปะหล่องบางกลุ่มพากันอพยพโยกย้ายหาที่อยู่ใหม่ และกระจายกันไปตั้งบ้านเรือน

อยู่หลายพื้นที่จากการสอบถามชาวปะหล่องที่อพยพแยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือนอยู่ตามที่ต่าง ๆ แต่ ยังที่การเดินทางไปมาหาสู่กันอยู่พอประมาณได้ว่า ปัจจุบันหมู่บ้านชาวปะหล่องอยู่ในพื้นที่อำเภอฝาง อำเภอเชียงดาว อำเภอแม่อาย จำนวน 10 หมู่บ้าน (อ้างอิงข้อมูล

จาก <http://www.contothailand.org/independentfile/INDEX.ASP>)

ชุมชนบ้านนอแลเริ่มมีการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้แล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการวางแนวทางในการพัฒนาและวางรากฐานความเป็นนักประชาธิปไตยให้นักเรียนชาวเขาเผ่าปะหล่องให้รู้จักสิทธิ ความเสมอภาคเท่าเทียมกันกับประชาชนชาวไทยทุกคนและรู้จักการปกครองของไทยกับประชาธิปไตยโดยผ่านกระบวนการร่วมมือโดยใช้กิจกรรมที่อยู่ในชีวิตประจำวันของนักเรียนและกิจกรรมของชุมชนนำมาปรับปรุงเพื่อให้นักเรียนได้รู้ถึงวิถีชีวิตตามแนวประชาธิปไตยที่มีอยู่แล้วในชุมชนของตนเองทำให้สามารถคิดและปฏิบัติตัวเพื่อให้อยู่ในชุมชนและประเทศไทยอย่างดี โดยผ่านการคิดเข้าใจในวิถีประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีกิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมสร้างเหมืองฝายชะลอน้ำของชุมชนนอแล
2. กิจกรรมอาสาพัฒนาชุมชน
3. กิจกรรมต่อต้านยาเสพติดในชุมชน

โดยการใช้กิจกรรมทั้ง 3 นี้ เพื่อให้เข้ากับแนวคิดของ คิวอีและจอห์นสัน

และจอห์นสัน และกระทรวงศึกษาธิการแล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับวิถีประชาธิปไตย

โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชาวปะหล่องและชุมชนให้เข้ากับ

วิถีประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการวรรรรม ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม

ดังนั้นกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมและวิถีประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้านมีเนื้อหาสอดคล้องกัน เพื่อเกิดการเรียนรู้ทั้งในการเรียนในห้องและเรียนรู้นอกห้องเรียนและนักเรียนสามารถรู้วิถีประชาธิปไตยที่ซ่อนอยู่ในกิจกรรมต่างๆของชุมชนเพื่อนำมาในชีวิตประจำวันและสามารถเข้าใจวิถีประชาธิปไตยได้อย่างดีและนำชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานประชาธิปไตยของประเทศได้สมบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อใช้แผนการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านขอบด้ง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านขอบด้ง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 36 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านขอบด้ง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์เฉพาะ

แผนการเรียนรู้ หมายถึง การสอดแทรกกิจกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ

วิถีประชาธิปไตย หมายถึง การปฏิบัติตนเป็นคนดีโดยยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิต เช่น การร่วมกันทำประโยชน์เพื่อความผาสุกแก่ส่วนรวม เคารพซึ่งกันและกัน ช่วยกันทำงานและช่วยกันแก้ไขปัญหาต่างๆ เป็นต้น

การระดม หมายถึง การมีความเคารพซึ่งกันและกัน การประพุดิตนเป็นผู้มีคุณธรรม ปฏิบัติได้

สามัคคีธรรม หมายถึง การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม การประพุดิตนเป็นผู้มีสามัคคีธรรม

ปัญญาธรรม หมายถึง การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต การประพุดิตนเป็นผู้มีปัญญาธรรม

กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียนกับนักเรียนทำงานร่วมกันและช่วยเหลือกันเพื่อให้กลุ่มของตนประสบผลสำเร็จในการเรียน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่องหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมของนักเรียนชาติพันธุ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านขอบด้ง จังหวัดเชียงใหม่
2. ผลการศึกษานำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชาติพันธุ์เฉพาะกลุ่มเด็กเผ่าปะหล่องได้อย่างเหมาะสมให้ดีขึ้นและนำไปใช้ในสังคมได้